

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Složka sady	VY_12_INOVACE_CJ.9.15
Autor	Martina Hantychová
Vzdělávací oblast	Jazyk a jazyková komunikace
Vzdělávací obor	<i>Český jazyk a literatura</i>
Předmět	Český jazyk a literatura
Témat. okruh	Tvarosloví sloves
Téma	Přechodníky
Ročník	9. ročník
Rozsah vyuč. jednotky	1 vyučovací hodina
Očekávaný výstup	Žák tvoří spisovné tvary slov a vědomě jich používá ve vhodné komunikační situaci.
Metodický postup	Žáci se seznámí s tvarem přechodníku. Cílem je pasivní znalost – rozpoznání tvaru, schopnost určit jeho větně členskou platnost a správně napsat čárku u přechodníkové konstrukce. V průběhu práce žáci používají výkladovou část pracovního listu k nahlížení, mohou pracovat i ve dvojicích. Dalším cílem je uvědomit si specifické použití přechodníku v určitých typech textů. Podle schopností a dovedností žáků pracují buď samostatně nebo plníme úkoly společně, práce je vždy spojená s kontrolou a vysvětlením jevů.
Druh učeb. materiálu	Pracovní list s řešením
Ověřeno při výuce	Datum: 12.12.2011 Třída: 9.A
Zdroj	<p>Prispěvatelé Wikimedia, Unos Jitka- jpg [online], Wikimedia Commons, Datum vložení 16.7.2011, [citováno 11. 12. 2011] <\\commons.wikimedia.org/wiki/File:Jitka_Bretislav_unos.jpg></p> <p>Prispěvatelé Online Parallel Study Bible, Ezekiel 33:13-16 [online], Study Bible: Czech Bible Kralicka, [citováno 11. 12. 2011] <\\studybible.info/BKR/Ezekiel%2033:13-16></p> <p>Sarközi, Radek. <i>Karel Hynek Mácha</i>[online], Abeceda: Vzdělávací portál, [citováno 11. 12. 2011] <\\www.eucebnice.cz/literatura/romantismus_macha/romantismus_basne.html></p> <p>Velvyslanectví Spojených států amerických. „<i>Doufaje v nejlepší, připravujeme se na nejhorší</i>“ [online], Velvyslanectví Spojených států amerických: Události 2009, Vloženo 12.2.2009, [citováno 11. 12. 2011] <\\czech.prague.usembassy.gov/setkani_ministryne_hillary_clintonove_a_ministra_karla_schwarzenberga.html></p>
Poznámka	_____

Přechodníky tvarosloví

Přechodníky jsou knižní tvary, objevují se v umělecké literatuře. Přechodník zkracuje větu, ale toto zkrácení je možné jen tehdy, když mají oba děje stejný podmět.

Kůň přiskočil k němu tiše stál. = *Kůň k němu přiskočil a tiše stál.*

a) přechodník pro současnost = děje současné, tvoří se od sloves nedokonavých podle zakončení slovesa ve 3. os. mn. č. se tvoří koncovkami:

-a, -ouc, -ouce

Oni nesou → on nesa
ona, ono nesouc
oni, ony, ona nesouce

-e, -íc, -íce

Oni zpívají → on zpívaje
ona, ono zpívajíc
oni, ony, ona zpívajíce

- **V následujících větách podtrhni přechodníky pro současnost. Ve které větě je chybný tvar přechodníku? Která věta mezi ostatní významově nepatří a proč?**

Podpírajíce svého druhu šel pomalu vpřed. Příběhla nesouce v rukou dříví. Vida nepřátele vrhl se do boje. Telefonuje kamarádovi spěchal na autobus. Blížíce se k cíli své cesty umdlévají únavou.

b) přechodník pro předčasnost = vyjadřuje děj předcházející, tvoří se od sloves dokonavých

podle zakončení přičestí minulého se tvoří koncovkami:

-v, -vši, -vše

Je-li před –l samohláska: plížil → on plíživ
ona, ono plíživši
oni, ony, ona plíživše

-o, -ši, -še

Je-li před –l souhláska: přivedl → on přived
ona, ono přivedši
oni, ony, ona přivedše

- **V následujících větách podtrhni přechodníky pro předčasnost. Ve které větě je chybný tvar přechodníku? Seřaď věty tak, aby tvořily příběh. O který příběh se asi jedná?**

__Překonavše všechny nástrahy blížili se k cíli své cesty. __Zatopivši v kamnech dali se do jídla. __Ujev z dohledu stráží odhodil přestrojení. __Dojedše skromný oběd ulehli k odpočinku. __Přijedši do bezpečí stala se brzy jeho ženou.

Přechodníky skladba

PAMATUJ!!!

1) Ve větě je přechodník doplňkem.

2) Pokud je přechodník rozvitý (tj. patří k němu 2 a více slov), odděluje se přechodníková konstrukce čárkou z obou stran:

Pes obíhaje stavení hlasitě štěkal. X Pes, vytrvale obíhaje opuštěné stavení, hlasitě štěkal.

Vrať se k předchozím dvěma cvičením a doplň v nich čárky podle tohoto pravidla.

Čárek je celkem: _____

Nyní podtrhni přechodníkové konstrukce a správně je odděl čárkami:

Nasytiv se odešel k řece. Revírník se rozesmál vzpomínaje na údiv sousedů. Babička stále pokojně dřímala vyluzujíc nosem pravidelné tóny. Plížil se za nimi napínaje sluch. Tehdy pes nedívaje se na příchozího dvakrát lhostejně zaštěkal. Tu pak posilnivše se jídlem a pitím radovali se ve spolek. Skvrnitý teriér útočil na dvířka automobilu zalykaje se zuřivým štěkotem. Uslyšev to velice se rozzlobil.

Úkol k zamyšlení: Odkud pocházejí následující texty a co mají společného?

A

Jestliže dím spravedlivému: Jistě živ budeš, a on doufaje v spravedlnost svou, činil by nepravost: žádná spravedlnost jeho nepřijde na paměť, ale pro tu nepravost svou, kterouž činil, umře.

B

V svět jsem vstoupil, doufaje, že dnové
moji vzejdou zlatý jako máj;
jaký mladosti mně slibovali snové,
takový že najdu v světě ráj.

C

Přestože ministryně vyjádřila naději v lepší spolupráci s íránskou vládou, připustila, že defenzivní opatření jsou také důležitá. „Naším sloganem může být ‚doufaje v nejlepší připravujeme se na nejhorší‘,“ řekla ministryně Clintonová a dodala, „myslím, že to je realistický přístup.“

ŘEŠENÍ

tvorosloví

- V následujících větách podtrhni přechodníky pro současnost. Ve které větě je chybný tvar přechodníku? Která věta mezi ostatní významově nepatří a proč?

Podpírajíce svého druhu, šel pomalu vpřed. Přiběhla, nesouce v rukou dříví. Vida nepřátele vrhl se do boje. Telefonuje kamarádovi spěchal na autobus. Blížíce se k cíli své cesty, umdlévali únavou.

Chybný tvar: *Podpírajíce* místo *podpíraje*

Mezi ostatní nepatří věta s telefonováním, protože jde o hovorové vyjadřování.

- V následujících větách podtrhni přechodníky pro předčasnost. Ve které větě je chybný tvar přechodníku? Seřaď věty tak, aby tvořily příběh. O který příběh se asi jedná?

2 Překonavše všechny nástrahy, blížili se k cíli své cesty.3 Zatopivši v kamnech dali se do jídla. 1 Ujev z dohledu stráží, odhodil přestrojení.4 Dojedše skromný oběd, ulehli k odpočinku. 5 Přijedši do bezpečí stala se brzy jeho ženou.

Chybný tvar: *zatopivši* místo *zatopivše*

Břetislav a Jitka

skladba

Vrať se k předchozím dvěma cvičením a doplň v nich čárky podle tohoto pravidla. Čárek je celkem: 3+3

Nyní podtrhni přechodníkové konstrukce a správně je odděl čárkami:

Nasytiv se odešel k řece. Revírník se rozesmál, vzpomínaje na údiv sousedů. Babička stále pokojně dřímala, vyluzujíc nosem pravidelné tóny. Plížil se za nimi napínaje sluch. Tehdy pes nedívaje se na příchozího dvakrát lhostejně zaštěkal. Tu pak, posilnivše se jídlem a pitím, radovali se ve spolek. Skvrnitý teriér útočil na dvířka automobilu, zalykaje se zuřivým štěkotem. Uslyšev to velice se rozzlobil.

Úkol k zamyšlení: Odkud pocházejí následující texty a co mají společného?

A Bible

B Mácha: Básně a dramatické zlomky

C Zpravodajství

Mají společný přechodníkový tvar DOUFAJE – užití přechodníků v umělecké literatuře, publicistickém stylu, zastaralost přechodníkových tvarů